

28.10.2019

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti

Lausuntopalvelu.fi

Ihmisoikeusliiton lausunto luonnoksesta kansallisiksi mediakasvatuksen linjauksiksi

1) Kommentit yleisesti linjausluonnoksesta, tavoitteista ja toimenpide-ehdotuksista

Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Luonnos kansallisiksi linjauksiksi jää hieman abstraktille tasolle siinä, mitä kaikkea mediakasvatuksella oikeastaan tarkoitetaan.

Luonnoksessa tunnistetaan hyvin mediakasvatuksen kannalta olennaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä, kuten eriarvoisuutta, syrjintää, rasismia ja disinformaatiota, mutta olisi hyvä kuvata hiukan tarkemmin, millä tavoin nämä ilmiöt vaikuttavat mediakasvatukseen ja miten ne tulisi ottaa huomioon esimerkiksi mediakasvattajien osaamisen tukemisessa.

Onnistunut mediakasvatus parhaimmillaan lisää yhteenkuuluvuutta ja vähentää polarisaatiota. Siten mediakasvatuksella on erityinen merkitys sellaisten väestöryhmien kannalta, jotka ovat muita alttiimpia syrjinnälle ja joista levitetään mediassa ja julkisessa keskustelussa stereotyyppisiä ja vääriä tietoja. Tällaisia ryhmiä ovat tällä hetkellä esimerkiksi alkuperäiskansa saamelaiset, romanit, turvapaikanhakijat, vammaiset henkilöt, muslimit sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt. Mediakasvatuksen roolia ihmisoikeuksien edistämässä ja syrjinnän vähentämisessä olisi perusteltua käsitellä linjauksessa konkreettisemmin.

Mediakasvatuksessa tulisi kiinnittää huomiota myös toimijuuteen: ketkä saavat äänensä kuuluviin, millaiset ihmiset esitetään asiantuntijoina, minkä näköisiä ovat suomalaiset/ulkomaalaiset ja niin edelleen.

Linjauksissa tulisi käsitellä mediakasvatuksen saavutettavuutta ja eri kohderyhmien tavoittamista konkreettisemmin kuin luonnoksessa. Yksi saavutettavuuden elementti on selkokieliisyys. Osana kansallisten linjausten laatimista olisi mietittävä, millä konkreettisilla keinoilla mediakasvatusta voidaan toteuttaa sellaisille kohderyhmille, jotka osaavat kansalliskieliä vain vähän tai jotka tarvitsevat esimerkiksi kehitysvamman vuoksi selkokieltä. Mediakasvatusaineistoja tulee olla saatavilla myös viittomakielellä.

Visioon liittyvät kommentit

(ei kommentteja)

Tavoite 1. Kattava mediakasvatus

Kommentit tavoitteeseen ja toimenpide-ehdotuksiin

Olisi hyvä avata, mitä linjauksessa tarkoitetaan sillä, että huomioidaan intersektionaalisuus.

Tavoite 2. Laadukas mediakasvatus

Kommentit tavoitteeseen ja toimenpide-ehdotuksiin

Osaamisen kehittäminen

Opetussuunnitelmien perusteet ovat tärkeä kehys mediakasvatuksen toteuttamiselle. Erityisesti perusopetuksen osalta ihmisoikeudet on otettu opetussuunnitelmassa keskeiseksi lähtökohdaksi kaikkeen opetukseen. Tämä koskee myös mediakasvatusta. Jotta ihmisoikeuskasvatus nivoutuisi koulussa ja oppilaitoksissa kiinteästi mediakasvatukseen, opettajat tarvitsevat tietoa ihmisoikeuksista ja ihmisoikeusperustaisesta kasvatuksesta. Ihmisoikeuskasvatuksen lisääminen opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa tukee laadukasta mediakasvatusta.

Useat kansalaisjärjestöt tuottavat materiaalia ja koulutusta, joka tukee eri toimijoiden yleistä ihmisoikeustietoisuutta. Ihmisoikeusliitto ylläpitää ihmisoikeudet.net-sivustoa, jonne on koottu perustietoa ja harjoituksia ihmisoikeuksista erityisesti opettajien ja nuorisotyöntekijöiden käyttöön. Ihmisoikeuksista yleisesti ja ihmisoikeuksien ja mediakasvatuksen yhteydestä tarvitaan myös viranomaisten tuottamaa materiaalia.

Ihmisoikeusliitto myös kouluttaa opetus- ja kulttuuriministeriön tuella nuorisotyöntekijöitä ihmisoikeuksista.

Ihmisoikeusperustaisuus

Ihmisoikeusliitto pitää hyvänä, että kansainväliset ihmisoikeussopimukset on luonnoksessa määritelty mediakasvatuksen arvopohjan lähtökohdaksi. Jotta tämä toteutuisi, tarvitaan systemaattista työtä, mm. mediakasvattajien ihmisoikeusosaamisen tukemista ja materiaaleja. Mediakasvattajia ovat laajasti eri toimijat, kuten eri koulutusasteiden opettajat, nuorisotyöntekijät ja varhaiskasvattajat.

Linjauksissa olisi hyvä määritellä tarkemmin, mitä tarkoittaa, että mediakasvatus perustuu ihmisoikeussopimukseen, ja mihin oikeuksiin mediakasvatus erityisesti liittyy.

Ihmisoikeusliiton näkemys on, että mediakasvatus on muun muassa väline ihmisoikeuksia koskevan tiedon ja tietoisuuden levittämiseen yleisesti. Sen lisäksi mediakasvatus palvelee nimenomaisesti useiden oikeuksien toteutumista. Näitä on eritelty hyvin esimerkiksi Pelastakaa lapset ry:n lausunnossa lasten oikeuksien osalta.

Tavoite 3. Systemaattinen mediakasvatus

Kommentit tavoitteeseen ja toimenpide-ehdotuksiin

(ei kommentteja)

2) Taustaan liittyvät kommentit

(ei kommentteja)

3) Muut kommentit ja huomiot

Mahdolliset muut huomiot ja kommentit

Linjausluonnoksessa käytetään termiä erityisryhmät. Tämä termi on ongelmallinen, koska se eriyttää joitain ryhmiä perustoiminnan ulkopuolelle ja luo mielikuvan erityispalveluista. Luonnoksessa ei myöskään ole määritelty, mitä erityisryhmillä tarkoitetaan. Ihmisoikeusliitto suosittelee, että erityisryhmä-retoriikan sijaan puhuttaisiin yhdenvertaisuudesta ja tuotaisiin konkreettisesti esiin, minkä ryhmien ja/tai syrjäntäperusteiden osalta mediakasvatuksen yhdenvertaisuutta olisi vahvistettava ja miten.

Ihmisoikeusliitto on mielellään eri mediakasvatustoimijoiden käytettävissä toteuttamaan koulutuksia ihmisoikeuksista, ihmisoikeustietoisuuden lisäämisestä ja ihmisoikeuksien toteuttamisesta kasvatuksessa.